

4. ZEMNÝ PLYN / NATURAL GAS

Zemný plyn tvorí zmes plyných a prchavých uhľovodíkov s prevládajúcim metánom (>75 %). Často sú prítomné aj vyššie uhľovodíky a ďalšie plyny – dusík, oxid uhličitý, sírovodík, resp. vzácne plyny. Zemný plyn sa vyskytuje buď vo forme samostatných ložísk, alebo spolu s ropou (pozri kapitolu Ropa, odstavce 2.1. Charakteristika), kde tvorí tzv. plynové čiapy. V ťaženom zemnom plyne býva prítomná aj prímes ropy, vody a piesku (strhávaného kolektora).

Zemný plyn už v starej Číne slúžil ako palivo. Dnes je zo všetkých fosílnych palív najekologickejšou surovinou, prijateľnou aj z hľadiska prísnych noriem na ochranu životného prostredia. Zemný plyn pri spaľovaní neprodukuje oxidy sýry ani pevné častice a emituje relatívne málo NO_x a CO₂. Použitie zemného plynu ako ušľachtilej suroviny sa neustále rozširuje z oblasti energetiky a chemického priemyslu do nových, netradičných oblastí.

Zemný plyn sa nerecykluje. V energetike je zemný plyn čiastočne nahraditeľný inými druhmi palív. Zemný plyn však predstavuje ekonomicky a ekologicky najvýhodnejšiu náhradu všetkých ostatných minerálnych palív.

4.1. Surovinové zdroje SR / Mineral resources

Najvýznamnejšie ložiská zemného plynu na Slovensku sa nachádzajú v slovenskej časti Viedenskej panvy a vo Východoslovenskej panve. Oblasť spišsko-šarišského paleogénu a malé ložiská v Podunajskej panve majú z hľadiska plynonosnosti len okrajový význam.

- Slovenská časť Viedenskej panvy je najpreskúmanejšia plynonosná oblasť Slovenska, ktorá z ťažených ložísk zabezpečuje cca 30 % domácej ťažby zemného plynu. Ložiská a výskyt zemného plynu sa nachádzajú vo všetkých stupňoch neogénnej výplne panvy (s výnimkou pestrého pontu), ale aj v mezozoických a flyšových jednotkách podložia. Najvýznamnejšie plynonosné súvrstvia sú bádenské, sarmatské a panónske piesky a slabo stmelené pieskovce. Ťažený plyn z ložísk Gajary, Jakubov a Láb obsahuje 94,3 – 99,4 % CH₄, výhrevnosť je 36 – 38 MJ/m³ a merná hmotnosť 0,72 – 0,85 kg/m³.

- Ďalšia významná plynonosná oblasť (70 % domácej ťažby) je Východoslovenská panva. Kolektorové obzory sú tam overené najmä vo vrchnom bádene a spodnom sarmate v hĺbke 500 – 2 000 m. Na ťažených ložiskách Senné, Ptrukša, Trhovište – Pozdišovce a Stretava sa obsah CH₄ pohybuje od 79,8 do 98,7 %.

- V oblasti spišsko-šarišského paleogénu je známe len málo významné ložisko Lipany.

- V Dunajskej panve v okresoch Piešťany, Trnava a Nitra sú overené menej významné ložiská zemného plynu s prevahou nebilančných zásob. Najvýznamnejšie je ložisko Ivanka pri Nitre – Golianovo s bilančnými zásobami 400 mil. m³.

Podzemné zásobníky zemného plynu (PZZP) / Underground natural gas reservoirs

Časť zásob zemného plynu sa uskladňuje v podzemných zásobníkoch zemného plynu, situovaných v južnej časti slovenského úseku Viedenskej panvy. Tie sa taktiež evidujú ako ložiská, a to napriek tomu, že nejde o prirodzené akumulácie nerastnej suroviny. Podzemné zásobníky zemného plynu nie sú síce ložiská energetickej suroviny v klasickom ponímaní, ich význam a prínos pre ekonomiku Slovenska je však veľký. Ich využívanie úzko súvisí s energetickou bilanciou a surovinovým zázemím štátu.

The most meaningful deposits of natural gas occur in Tertiary levels of the Vienna basin and the East-Slovakia basin. Other areas are of marginal importance.

- *The most known and explored gas bearing area is the Vienna basin, where 30 % of exploited deposits are situated. Deposits occur for the most part in the Neogene sediments of the basin. Baden and Sarmat sands and sandstones are main gas bearing formations. CH₄ (methane) content of natural gas exploited on Gajary, Jakubov and Láb deposits is from 94.3 to 99.4 %, caloric value varies from 36 to 38 MJ/m³.*

- *Next major area is the East-Slovakia basin, where gas horizons are located at the Baden and Lower Sarmat. CH₄ (methane) content of natural gas exploited on Senné, Ptrukša, Trhovište – Pozdišovce, and Stretava deposits is from 79.8 to 98.7 %.*

- *Gas deposits in the Danube basin (Ivanka pri Nitre deposit) and the Inner Carpathians Paleogene (Lipany deposit) are of minor economic importance concerning amount and quality of reserves.*

Certain part of natural gas reserves is stored in underground reservoirs, situated in the southern part of Slovak section of the Vienna basin. Despite the fact they are not natural accumulations of mineral fuel, they are registered as mineral deposits, because their importance and asset to the national economy is substantial and nearly related to energy balance and raw material background of the state. Economic effects of natural gas transport and storage also represent plumbless item of energy policy and budget.

S podzemnými zásobníkmi plynu bezprostredne súvisí aj transport zemného plynu cez naše územie. Ekonomické efekty z prepravy (Slovensko je jedným z najväčších európskych prepravcov zemného plynu) a uskladňovania plynu v PZZP na Slovensku sú také významné, že sa blížia k významu vlastných zdrojov plynu na úrovni našej spotreby.

PZZP sú tak vo svete, ako aj u nás hnacím motorom celého spektra priemyselných aktivít. Využíva ich široká paleta konečných užívateľov, medzi ktorých patria prepravcovia plynu potrubiami, plynové elektrárne, kogeneračné jednotky, vojenské zariadenia, samospráva obcí a miest, obchodníci s plynom atď. Prvotný zámer budovania podzemných zásobníkov zemného plynu bol ovplyvnený praktickou požiadavkou uspokojenia potrieb odberateľov v čase najväčšieho dopytu po plyne.

V súčasnosti existujú dve základné možnosti, ako uskladniť plyn:

- konverzia plynu na skvapalnený plyn (pri teplote okolo $-160\text{ }^{\circ}\text{C}$) a jeho uskladňovanie v podchladených nádržiach; táto alternatíva je vhodná pre relatívne malý objem plynu;
- uskladnenie plynu v podzemí, a to v pórovitých rezervoároch alebo v kavernách.

Zatiaľ jediný a výhradný prevádzkovateľ PZZP na území Slovenskej republiky je Slovenský plynárenský priemysel, š. p. Tento podnik je zároveň aj najväčší slovenský prepravca a distribúter zemného plynu.

Na Slovensku sa vybudovalo niekoľko PZZP (Láb, Malacky, Suchohrad – Gajary, Jakubov) a ich výstavba pokračuje dodnes. Na Slovensku sú všetky PZZP vybudované konverziou bývalých plynových, resp. ropoplynových ložísk, najmä vo Viedenskej panve.

Celková súčasná kapacita podzemných plynových zásobníkov na území Slovenskej republiky je okolo 2 mld. m^3 plynu a ďalej sa rozširuje (po skončení 4. a 5. stavby Láb by mala dosiahnuť 4,5 mld. m^3 plynu).

The Slovak Republic ranks among the European largest natural gas transporters and economic effects from transit and storage of natural gas are near the importance of own state's gas resources on the level of Slovak gas consumption.

Underground natural gas reservoirs are prime mover for number of industrial activities (gas power stations, military facilities, self-government of villages and towns, gas traders a.o.). Primary intention to construct underground reservoirs was inspired by request to satisfy needs of consumers in the time of maximum demand for gas.

There are two ways how to store natural gas:

- by conversion of gas to condensed gas and storage in undercooled tanks*
- storage of gas in underground porous reservoirs, or caves*

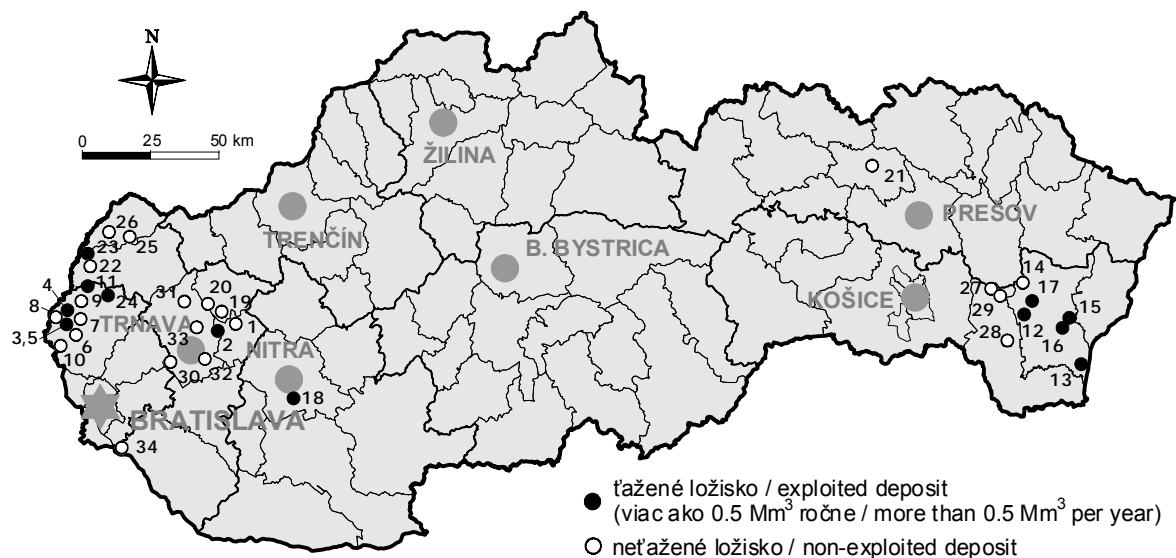
The only and exclusive operator of underground natural gas reservoirs is the SPP (Slovenský plynárenský priemysel) š.p. in Slovakia. This company is also major Slovak carrier and distributor of natural gas.

There was built several underground reservoirs (Láb, Malacky, Suchohrad – Gajary, Jakubov) and their construction continues up to this day. All reservoirs were built by conversion of former natural gas deposits.

The total capacity value of underground reservoirs is about 2 billion m^3 at present in Slovakia. It would reach 4.5 billion m^3 of gas after completion of 4. and 5. reservoir.

4.2. Evidované ložiská SR / Registered deposits

ZEMNÝ PLYN / NATURAL GAS

1. Madunice	10. Vysoká	19. Madunice	28. Trebišov
2. Trakovice	11. Závod	20. Nižná	29. Višňov
3. Dúbrava	12. Bánovce	21. Lipany	30. Cífer
4. Gajary	13. Ptrukša	22. Borský Jur	31. Horná Krupá
5. Jakubov	14. Rakovec	23. Kúty	32. Sered'
6. Láb	15. Senné	24. Studienka	33. Špačince
7. Malacky	16. Stretava	25. Cunín	34. Šamorín
8. Suchohrad – Gajary	17. Trhovište	26. Gbely	
9. Veľké Leváre	18. Ivanka pri Nitre	27. Kravany	

4.3. Zásoby a ťažba / Reserves and production data

ZEMNÝ PLYN / NATURAL GAS

Rok / Year	1997	1998	1999	2000	2001
Počet ložísk spolu / Number of deposits	40	41	41	41	41
– z toho ťažených / exploited	12	13	12	13	13
Zásoby spolu / Reserves total [mil.m³ / Mm³]	27 576	27 408	28 031	27 806	27 597
– bilančné / economic (Z-1 + Z-2)	8 268	8 055	7 937	7 774	7 593
– bilančné / economic (Z-3)	2 883	2 859	3 347	3 331	3 316
– nebilančné / potentially economic	16 425	16 494	16 707	16 701	16 688
Ťažba / Mining output [mil. m³ / Mm³]	309	311	235	202	213

Pozn.: 1 mil. m³ = 0,8 kt

Note: Conversion to tons: 1 Mm³ = 0.8 kt

PODZEMNÉ ZÁSOBNÍKY ZEMNÉHO PLYNU (PZZP) / UNDERGROUND NATURAL GAS RESERVOIRS

Rok / Year	1997	1998	1999	2000	2001
Počet zásobníkov spolu / Number of reservoirs	6	6	6	8	8
– z toho ťažených / exploited	0	1	1	1	1
Zásoby spolu / Reserves total [mil. m³ / Mm³]	1 602	1 552	1 693	2 493	2 492
Ťažba / Mining output [mil. m³ / Mm³]	0	50	14	2	1

4.4. Obchodná štatistika / Trade statistics

Domáca ťažba pokrýva len asi 3 % spotreby zemného plynu na Slovensku. Podstatná časť spotreby je krytá dovozom, najmä z Ruska (99 %). V roku 2001 hodnota dovezenej suroviny predstavovala 46,1 mld. Sk. Hodnota vývozu bola zanedbateľná.

Domestic production covers only about 3 % of natural gas consumption in the Slovak Republic. Demand for natural gas is mostly satisfied by import, mainly from Russia (99 %). In 2001, value of imported commodities reached 46,100 million SKK; exported commodities value was negligible.

DOVOZ/VÝVOZ – ZEMNÝ PLYN IMPORT/EXPORT DATA – NATURAL GAS

Rok / Year	1997	1998	1999	2000	2001
Dovoz / Import [kt] ¹	3 717	4 471	4 457	5 572	5 407
Vývoz / Export [kt] ¹	89	75	46	3	0
Dopyt / Demand [kt] ²	3 937	4 707	4 599	5 731	5 577

¹ položka colného sadzovníka 2711 / Item 2711 of the Customs Tariff

² dopyt (zdanlivá spotreba) = produkcia + import – export / demand (apparent consumption) = Production + Import – Export

Colné sadzby / Customs tariff (%):

PHS / HS code	Názov / Item	Všeobecné / Common	Zmluvné / Contractual
2711	Zemný plyn a iné plynné uhľovodíky <i>Natural gas and other gaseous hydrocarbons</i>	15,0	0 – 1,2

4.5. Ťažobné organizácie v SR / Mining companies

NAFTA, a. s., Gbely
ENGAS, spol. s r. o., Bratislava

Ťažbu zemného plynu v r. 2001 realizovali spoločnosti **Nafta, a. s., Gbely** (199 mil. m³) a **Engas, spol. s r. o., Bratislava** (14 mil. m³). Celková ťažba vzrástla o 5,4 % oproti roku 2000. Zemný plyn sa získaval z ložísk vo Východoslovenskej nížine (70 %), vo Viedenskej panve (23 %) a v Podunajskej nížine (7 %).

*In 2001, extraction of natural gas realised companies **Nafta, a. s., Gbely** (199 Mm³) and **Engas, spol. s r. o., Bratislava** (14 Mm³). Total production has increased by 5.4 % to 213 Mm³. Natural gas was extracted from deposits in the East-Slovakia basin (70 %), the Vienna basin (23 %) and the Danube basin (7 %).*

4.6. Svetová výroba / World production

Ťažba zemného plynu v roku 2001 vzrástla na 2 464 mld. m³, t. j. o 1,7 %. Svetová spotreba zemného plynu vzrástla v roku 2001 iba o 0,3 %. Spomalenie rastu bolo dôsledkom rastu cien v Severnej Amerike, čo malo za následok pokles spotreby. Spotreba v ostatných regiónoch vzrástla, najmä v Ázii a pacifickej oblasti.

World production of natural gas has increased by 1,7 % to 2,464 billion m³ in 2001. World consumption of natural gas grew by only 0.3 % because of developments in North America, where high gas prices resulted in consumption decrease. Consumption in all other regions has increased, especially in Asia Pacific.

Celkové ložiskové zásoby zemného plynu vo svete (2001) sa odhadujú na 155 bil. m³. Asi 30 % z nich sa nachádza na území Ruska a 15 % na území Iránu.

World reserves of natural gas are estimated at more than 155 trillion m³ at end of 2001. The largest parts of proven world reserves are situated in Russia (30 %) and Iran (15 %).

SVETOVÁ ŤAŽBA – ZEMNÝ PLYN WORLD PRODUCTION – NATURAL GAS

Rok / Year	1997	1998	1999	2000	2001
Ťažba / Mining output [kt]	2 231	2 273	2 330	2 422	2 464

Na ťažbe sa v r. 2001 podieľali najmä tieto štáty (podľa BP Statistical Review of World Energy 2002):

USA.....22,5 %;
Rusko.....22,0 %;
Kanada.....7,0 %.

The major producers in 2001 (according to the BP Statistical Review of World Energy 2002):

USA.....22.5 %;
Russia.....22.0 %;
Canada.....7.0 %.

4.7. Ceny na svetovom a domácom trhu / World and domestic market prices

Ceny zemného plynu sú zmluvné a udávajú sa v USD/mil. Btu. Priemerné ceny zemného plynu vo svete v r. 2001 (podľa *BP Statistical Review of World Energy 2002*):

Európska únia, CIF 4,19 USD/mil. Btu;
 UK (Heren Index).....3,22 USD/mil. Btu;
 USA (Henry Hub).....4,07 USD/mil. Btu;
 Kanada (Alberta).....3,61 USD/mil. Btu;
 Japonsko (LNG), CIF.....4,64 USD/mil. Btu.

Priemerná cena dovážaného zemného plynu v roku 2001 bola 8 525 Sk/t.

Natural gas prices are usually contractual. They are stated in USD/Btu. Average prices of natural gas in 2001 (according to the BP Statistical Review of World Energy 2002):

*European Union, CIF4,19 USD/mil. Btu;
 UK (Heren Index).....3,22 USD/mil. Btu;
 USA (Henry Hub).....4,07 USD/mil. Btu;
 Canada (Alberta).....3,61 USD/mil. Btu;
 Japan (LNG), CIF..... 4,64 USD/mil. Btu.*

Average price of imported natural gas was 8 525 SKK/t in 2001.